

RECENSIES

van Tongeren en Simon Mulart opgenomen? Tenslotte moeten we erop wijzen dat de bibliografie bij de wel opgenomen namen soms min of meer onvolledig is: bij een naam als die van de historicus Henricus Aquilius b.v. ontbreekt de recente studie van B. de Graaf, 'A Guelders Chronicler of the 16th Century, H. A. Arnhemensis', *Studia bibliographica in honorem Herman de la Fontaine Verwey* (Amsterdam, 1967) 144-154 enz. Liever dan hier een lange lijst van aanvullingen af te drukken verwijzen we de geïnteresseerde gebruiker van deze bibliografie naar de steekkaartenverzamelingen van onder meer het instituut voor neofilologie en neolatijn van de Universiteit van Amsterdam (Keizersgracht 416) en van het Seminarium Philologiae Humanisticae van de Leuvense universiteit (Leopoldstraat 22). Het is bijzonder te betreuren dat de daar beschikbare gegevens, die vrij kunnen geraadpleegd worden, door de samenstellers van de bibliografie niet werden benut.

Ook bij het eerste gedeelte van de bibliografie, die algemene studies, reeksen en dergelijke bevat, zouden opmerkingen kunnen geformuleerd worden. Zo ontbreken de toch wel belangrijke verzamelingen van opschriften, die voor ettelijke provincies en steden van de Nederlanden werden gepubliceerd. De *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden* worden niet vermeld onder de tijdschriften, wel echter de twee periodieken waaruit ze in 1969 door fusie ontstaan zijn. Evenmin vindt men er *Humanistica Lovaniensia. Journal of neo-Latin Studies*, al wordt onder de rubriek 'Séries' deze titel wel aangehaald en wordt daar gezegd dat vanaf 1968 deze reeks een tijdschrift is geworden.

Conclusie: er steekt in deze nieuwe uitgave van de bibliografie van het humanisme in de Nederlanden enorm veel materiaal, maar het is onvoldoende verwerkt en er ontbreekt de 'finishing touch' aan. Voorzichtigheid is geboden bij het gebruik!

J. IJsewijn

John Landwehr, *Splendid Ceremonies: State Entries and Royal Funerals in the Low Countries, 1515-1791. A Bibliography* (Nieuwkoop: B. de Graaf/ Leiden: A. W. Sijthoff, 1971, 350 blz., 20 portr. en 69 platen, geb. f 135.-).

Naarmate zelfs Prinsjesdag of Koninginnedag steeds minder aan 'splendid ceremonies' doen denken, groeit de historische belangstelling voor wat eens 'Blijde Inkomst' heette. Wel is *Splendid Ceremonies* opgedragen aan onze Kroonprinses; maar alleen haar verre voorouders zijn er in aan te treffen. Landwehr, bekend als auteur van een drietal bibliografiën over de Nederlandse en Duitse emblemata, laat zijn nieuwste werk eindigen met 'Het Verlost Nederland' van 1791. De voorafgaande 287 nummers van zijn repertorium weerspiegelen de vele politieke en staatsrechtelijke wisselvalligheden die de Lange Landen hebben doorgemaakt vanaf de regering van Karel V tot aan het einde van de Republiek der Nederlanden. Van ieder gedrukt relaas van een vorstelijke Blijde Inkomst of Lijk-Statie vinden wij, chronologisch gerangschikt, de beknopte bibliografische beschrijving. Hier gaan enkele pagina's aan vooraf met biografische notities over een dertigtal vorstelijke personen, gevolgd door een wat eigenaardige serie vorsten-portretten van onduidelijke herkomst. De tekst bevat verder overzichtstabellen van ontvangende steden, van de uitgevers, drukkers en boekhandelaren op wier naam de drukken staan, een alfabetische lijst van kunstenaars, en een bladzijde 'books consulted'. Het luxueus opgezette boek wordt besloten met een groot aantal illustraties.

Het is een monumentaal naslagwerk. Toch stellen de uitgevers de welwillendheid van

de gebruiker wel erg op de proef. Men kan het tekstgedeelte hanteren zoals de titelpagina het aanduidt: 'A Bibliography'. Dan zal men minder vallen over, bijvoorbeeld, de kwaliteit van het Engels, maar wel hoge eisen stellen aan de zakelijke inhoud van de bibliografie. Een aantal steekproeven vielen slecht uit. Om er twee te noemen: van no. 48 is de transcriptie van de titel niet exact, de historische informatie gedeeltelijk onjuist, terwijl niet typisch-bibliografische eigenaardigheden, zoals de onregelmatige nummering der platen en de grillige belettering, die er onder meer op wijzen dat althans één etsplaat uit de serie werd weggelaten, niet zijn vermeld; op het volgende catalogus-nummer, 49, valt onder andere aan te merken, dat de opdracht niet 4 maart is gedateerd maar 'quarto idibus Martijs'. En zo is er wel meer.

Ook als men van het boekwerk wat minder hoge wetenschappelijke verwachtingen zou hebben en, afgaande op de decoratieve illustraties en royale lay-out, meer iets van een plaatjes-kijkboek denkt aan te treffen, blijft deceptie niet uit. De platen zijn groezelig en vaak onnodig verkleind, waardoor iedere nuance en detaillering vervaagt. Op dit punt was de vrij eenvoudige tentoonstellingscatalogus van *Vorstelijke feesten* (Meermannano-Westreenianum, 1966) heel wat ooglijker én instructiever.

Het thema van dit boek en de nuttige basisgegevens die de auteur heeft verzameld hadden iets heel anders kunnen opleveren; maar de omslag-tekst verraadt al de beperkingen die de opzet hebben bepaald. 'Splendid Ceremonies', zo staat er, zijn 'a subject of interest to students of local- and art-history, topography and costumes'. Zonder dezen tekort te willen doen, zou hier nog wel iets aan toegevoegd kunnen worden. Vooral in Engeland en de Verenigde Staten is, juist de laatste tijd (door Sydney Anglo, David Bergeron en vele anderen), bijzonder veel aandacht besteed aan de grote betekenis die deze spektakels blijken te hebben voor de politieke en culturele geschiedenis in de ruimste zin. Steeds meer historici en litteratoren interesseren zich voor deze vormen van staatspropaganda, hoe zij door opdrachtgevers en uitvoerders werd bedreven, welke ideeën er aan ten grondslag lagen, en hoe de ene ceremonie met de andere in verband staat. *Splendid Ceremonies* houdt zich hier niet mee bezig, zoals het lijstje van 'books consulted', of het ontbreken van een inleiding, duidelijk demonstreert. Men mag het de auteur misschien niet te zeer verwijten, al moet men de gemiste kans betreuren. Zelfs summiere verwijzingen hadden het boek een andere dimensie kunnen geven. Eén enkel voorbeeld. Over nos. 34-35, 38-41, en 44-46 heeft Francis Yates een opmerkelijke verhandeling geschreven in haar, met prachtige platen geïllustreerde *The Valois Tapestries* (Studies of the Warburg Institute, vol. XXIII; Londen, 1959). Landwehr noemt het niet, noch ook het verlichte (Berlijnse) handschrift van no. 44, dat Lucas de Heere aan Anjou aanbood. Zo blijft de boeiende samenhang tussen deze nummers onderling en tussen deze serie zestiende-eeuwse intochten en andere, buitenlandse politieke vertoningen voor de gebruiker van zijn boek verborgen. In feite blijkt *Splendid Ceremonies* zich te beperken tot het afdrukken van enkele honderden fiches. Misschien was het zinvoller geweest het uiterlijk (en dus ook de prijs) hierbij aan te passen.

J. A. van Dorsten

J. G. van Dillen, *Van rijkdom en regenten. Handboek tot de economische en sociale geschiedenis van Nederland tijdens de Republiek* ('s-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1970, xi + 698 blz.).

Met de publikatie van Van Dillens boek is de driedelige Sociaal-Economische Geschiedenis van Nederland afgesloten, waartoe tevoren Brugmans resp. Alberts en Jansen hun